In zaak 238/83,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van de Commission de première instance du contentieux de la sécurité sociale et de la mutualité sociale agricole de Paris, in het aldaar aanhangig geding tussen

CAISSE D'ALLOCATIONS FAMILIALES DE LA RÉGION PARISIENNE

en

ECHTELIEDEN RICHARD MEADE,

om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van artikel 48 EEG-Verdrag en de gemeenschapsbepalingen betreffende de toekenning van kinderbijslag,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Derde kamer),

samengesteld als volgt: Y. Galmot, kamerpresident, U. Everling en C. Kakouris, rechters,

advocaat-generaal: G. F. Mancini
griffier: P. Heim

het navolgende

ARREST

De feiten

De feiten, het procesverloop en de krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut-EEG ingediende opmerkingen kunnen worden samengevat als volgt:

I — De feiten en het procesverloop

1. Krachtens artikel L 524 van de Franse Code de la sécurité sociale is de kinderbijslag voor ten laste komende kinderen, waarop in Frankrijk wonende Fransen en vreemdelingen recht hebben, „verschuldigd vanaf het tweede ten laste komend kind dat in Frankrijk woont."

Volgens de uitvoeringsbepalingen van dit artikel worden kinderen die in het buitenland studeren, onder bepaalde voorwaarden geacht in Frankrijk te wonen,

zodat het recht op kinderbijslag blijft bestaan.

2. Richard Meade, van Amerikaanse nationaliteit, zijn echtgenote van Britse nationaliteit, en hun twee kinderen, beide van Britse nationaliteit, woonden sinds 1973 in Frankrijk, waar Meade als zelfstandige werkzaam was. De Caisse d'allocations familiales de la région parisienne (hierna: de Caisse) keerde hun kinderbijslag uit voor beide kinderen.

In 1977 ging één kind studeren aan een college in het Verenigd Koninkrijk. Toen de Caisse dit in januari 1980 vernam, beëindigde zij de uitkering van de kinderbijslag en vorderde zij van de echtelieden Meade terugbetaling van een bedrag van FF 6 436,80, dat tussen maart 1978 en januari 1980, toen één kind in het buitenland studeerde, ten onrechte voor twee kinderen was uitgekeerd.

3. Toen de echtelieden Meade dit bedrag niet terugbetaalden, dagvaarde de Caisse hen voor de Commission de première instance du contentieux de la sécurité sociale et de la mutualité sociale agricole de Paris. Zij stelde dat de kinderbijslag ten onrechte was uitbetaald omdat de twee kinderen niet beide in Frankrijk woonden en niet was voldaan aan de welomschreven voorwaarden waaronder bij studie in het buitenland recht op kinderbijslag blijft bestaan.

De echtelieden Meade verweerden zich met het betoog, dat de weigering van kinderbijslag op grond dat één kind in het Verenigd Koninkrijk studeerde, strijdig was met het vrije verkeer van personen en met artikel 48 EEG-Verdrag, omdat dit het kind zou beletten voor studie of beroepsopleiding naar een andere Lid-Staat te gaan.

Van oordeel dat de oplossing van het geschil afhangt van de uitlegging van gemeenschapsrecht, heeft de Commission de première instance du contentieux de la sécurité sociale de Paris bij beschikking van 3 juni 1983 krachtens artikel 177 EEG-Verdrag de behandeling van de zaak geschorst totdat het Hof zich bij wege van prejudiciële beslissing zal hebben uitgesproken over de volgende vraag:

„Is de Caisse d'allocations familiales ingevolge artikel 48 EEG-Verdrag gerechtigd, terugbetaling te vorderen van de kinderbijslag die aan de ouders is uitbetaald voor hun zoon van Britse nationaliteit, op grond dat deze in Engeland studeert, en de betaling van de kinderbijslag om dezelfde reden te schorsen?"

4. De verwijzingsbeschikking is op 21 oktober 1983 ter griffie van het Hof ingeschreven.

Krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut-EEG zijn schriftelijke opmerkingen ingediend door de Caisse d'allocations familiales de la région parisienne, vertegenwoordigd door haar directeur-generaal Y. Lavallée, en door de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur J. Griesmar, bijgestaan door F. Herbert, advocaat te Brussel.

Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en gehoord de advocaat-generaal, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

Bij beschikking van 14 maart 1984 heeft het Hof besloten de zaak krachtens artikel 95, paragrafen 1 en 2, van het Reglement voor de procesvoering naar de Derde kamer te verwijzen.

II — Schriftelijke opmerkingen

1. Opmerkingen van de Caisse d'allocations familiales

De Caisse verklaart dat zij in haar besluit in de eerste plaats duidelijk heeft gemaakt, dat het niet ging om toepassing van verordening nr. 1408/71 van de Raad van 14 juni 1971 betreffende de toepassing van de sociale zekerheidsregelingen op loontrekkenden en hun gezinnen, die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen (PB L 148 van 1971, blz. 2). Wanneer immers een minderjarige voor studie naar een internaat in het buitenland gaat, kan niet worden gezegd dat hij daar woonplaats heeft indien de ouders in Frankrijk wonen en de vader, die de Amerikaanse nationaliteit bezit, de uitkeringsgerechtigde is. Aan de Caisse is nooit gevraagd te onderzoeken of de moeder, die de Britse nationaliteit bezit en ten tijde van de eerste uitkeringen had verklaard niet in Frankrijk te werken, de uitkeringsgerechtigde kon zijn.

De Caisse heeft dan ook de Franse regeling moeten toepassen, zowel wat de algemene uitkeringsvoorwaarden als wat de bepalingen betreffende verblijf in het buitenland voor talenstudie betreft. Op grond van de bepalingen van de Franse regeling, met name de artikelen L 511 en L 524 van de Code de la sécurité sociale, de artikelen 2 en 6 van decreet nr. 46-2880 van 10 november 1946 en artikel 3 van het besluit van 4 december 1979, heeft zij afwijzend moeten antwoorden op het verzoek van de echtelieden Meade.

2. Opmerkingen van de Commissie

De Commissie stelt voor, eerst de vraag te herformuleren: deze strekt ertoe, de personele en materiële werkingssfeer van artikel 48 EEG-Verdrag voor een zaak als de onderhavige te bepalen.

De personele werkingssfeer van de gemeenschapsbepalingen hangt af van factoren betreffende de werkzaamheid en de nationaliteit van de betrokkenen. De regel van het vrije personenverkeer geldt niet enkel voor de in artikel 48 EEG-Verdrag bedoelde loontrekkenden. De vrijheid van vestiging (artikelen 52 e.v.) en het vrij verrichten van diensten (artikelen 59 e.v.) zijn complementen van het vrije verkeer van werknemers. Het vrije personenverkeer betreft dus alle activiteiten die direct of indirect verband houden met het economisch leven. Evenwel moeten de betrokkenen, tenzij uitdrukkelijk anders is bepaald, gemeenschapsonderdanen zijn.

Ook al oefent in casu de heer Meade een economische activiteit uit die als zelfstandige beroepswerkzaamheid past in het kader van de vrijheid van vestiging van de artikelen 52 e.v., toch kan hij zich als Amerikaans onderdaan niet beroepen op het beginsel van het vrije verkeer. De zoon, wiens verblijf in het Verenigd Koninkrijk het beschil heeft doen ontstaan, voldoet aan het nationaliteitsvereiste, maar verricht geen economische acitviteit op grond waarvan hij een beroep zou kunnen doen op het vrije personenverkeer; een student is immers niet te beschouwen als een werknemer in de zin van het Verdrag. Enkel in het geval

waarin mevrouw Meade als Brits onderdaan de uitkeringsgerechtigde voor de kinderbijslag zou zijn, zou de zaak vallen binnen de personele werkingssfeer van de gemeenschapsregeling.

Wat de materiële werkingssfeer van de gemeenschapsregeling betreft, moet men zich niet beperken tot artikel 48 EEG-Verdrag, maar dient men ook de bepalingen van verordening nr. 1408/71 in de beschouwing te betrekken. Bij deze verordening heeft de Raad krachtens artikel 51 EEG-Verdrag de maatregelen genomen die moeten voorkomen dat werknemers die van het recht van vrij verkeer gebruik maken, in hun rechten op het vlak van de sociale zekerheid worden bekort.

Uit artikel 73, lid 2, van verordening nr. 1408/71 blijkt duidelijk, dat de echtelieden Meade — zo deze bepaling krachtens artikel 2 van de verordening al op hen van toepassing zou zijn — in elk geval slechts recht zouden hebben op Britse kinderbijslag voor hun kind dat in het Verenigd Koninkrijk studeert. Deze bepaling bevestigt trouwens dat het recht op kinderbijslag — in het verband van de sociale zekerheid het corollair van het vrije verkeer — aan de werknemer toekomt en niet aan het kind. De toepassingsmodaliteiten van artikel 73, lid 2, van verordening nr. 1408/71, betreffende met name de inschrijving van gezinsleden die in een andere Lid-Staat dan Frankrijk wonen, bij het bevoegde orgaan van hun woonplaats, zijn neergelegd in artikel 87 van verordening nr. 574/72 (PB L 74 van 1972, blz. 1).

De Commissie geeft derhalve in overweging, de voorgelegde vraag te beantwoorden als volgt:

1. Onverminderd artikel 2 van verordening nr. 1408/71, waarbij deze verordening voor wat de sociale zekerheid betreft, toepasselijk wordt verklaard op staatlozen of vluchtelingen die wonen op het grondgebied van één der Lid-Staten, zijn de gemeenschapsbepalingen ter zake van het vrije verkeer van personen slechts van toepassing op onderdanen van de Gemeenschappen.

2. Het recht op kinderbijslag en andere uitkeringen van sociale zekerheid wordt beheerst door artikel 51 EEG-Verdrag en de verordeningen tot uitvoering van dit artikel. Ingevolge artikel 73, lid 2, van verordening nr. 1408/71 heeft de werknemer op wie de Franse wettelijke regeling van toepassing is, voor zijn gezinsleden die in een andere Lid-Staat dan Frankrijk wonen, recht op kinderbijslag overeenkomstig de wettelijke regeling van de staat op het grondgebied waarvan die gezinsleden wonen.

3. Artikel 48 EEG-Verdrag staat er niet aan in de weg, dat een uitkeringsgerechtigde voor Franse kinderbijslag, die vader is van twee kinderen en onderdaan van een derde staat, het recht op deze kinderbijslag verliest wanneer één van de kinderen in een andere Lid-Staat gaat wonen.

III — Mondelinge behandeling

Ter terechtzitting van 5 april 1984 zijn mondelinge opmerkingen gemaakt door R. Meade, in eigen persoon, en de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door F. Herbert, advocaat.

R. Meade heeft er in het bijzonder op gewezen, dat zijn echtgenote uitkerings-

gerechtigde voor de kinderbijslag is. Zij is werknemer en valt als zondanig onder het toepassingsgebied van het gemeenschapsrecht; in de eerste plaats heeft zij als secretaresse op zijn kabinet gewerkt en verscheidene vennootschappen beheerd, en in de tweede plaats heeft zij in elk geval als huisvrouw haar bijdrage aan de economie van een land geleverd. Zijn zoon valt als student ook onder het toepassingsgebied van artikel 48, wegens zijn bijdrage aan de economie van een land. De Caisse d'allocations familiales heeft ten onrechte geoordeeld dat zijn zoon niet meer bij zijn ouders woont, om de enkele reden dat hij in Engeland studeert. De Franse voorschriften zijn voorts discriminerend, daar zij een obstakel vormen voor jonge vreemdelingen die in Frankrijk wonen en die hun studie in hun eigen taal willen voortzetten.

Concluderend heeft Meade in overweging gegeven, de gestelde vraag ontkennend te beantwoorden.

De advocaat-generaal heeft ter terechtzitting van 30 mei 1984 conclusie genomen.

In Rechte

1 Bij beschikking van 3 juni 1983, ingekomen ten Hove op 21 oktober daaropvolgende, heeft de Commissie de première instance du contentieux de la sécurité sociale et de mutualité sociale agricole de Paris krachtens artikel 177 EEG-Verdrag een prejudiciële vraag gesteld over de uitlegging van het gemeenschapsrecht, inzonderheid artikel 48 EEG-Verdrag, om uitspraak te kunnen doen over de toekenning van kinderbijslag voor een kind dat onderwijs volgt in een andere Lid-Staat.

2 Deze vraag is gerezen in een geding tussen de Caisse d'allocations familiales de la région parisienne en R. Meade, een Amerikaans onderdaan gevestigd te Parijs, alwaar hij als zelfstandige werkzaam is, alsmede zijn echtgenote, van Britse nationaliteit. Het geding houdt verband met de terugvordering en de staking van de betaling van kinderbijslag voor de twee zonen, beide van Britse nationaliteit, van de echtelieden Meade.

3 Tot in 1980 ontvingen de echtelieden Meade voor hun twee zonen kinderbijslag krachtens de betrokken Franse voorschriften, bepalende dat deze bijslag verschuldigd is „vanaf het tweede ten laste komend kind dat in Frankrijk woont." In 1980 vernam de Caisse d'allocations familiales, dat een van de

twee zonen van de echtelieden Meade sinds 1978 aan een college in Engeland studeerde. Aangezien niet was voldaan aan de bijzondere voorwaarden waaronder volgens de Franse bepalingen bij studie in het buitenland recht op kinderbijslag kan blijven bestaan, schorste de Caisse d'allocations familiales de uitbetaling van deze bijslag en vorderde zij van de echtelieden Meade terugbetaling van de uit dien hoofde ten onrechte ontvangen bedragen.

4 De echtelieden Meade verweerden zich voor de Commission de première instance du contentieux de la sécurité sociale et de la mutualité sociale agricole de Paris met een beroep op het beginsel van het vrije verkeer van personen en, meer in het bijzonder, op artikel 48 EEG-Verdrag. Deze instantie meende derhalve het Hof de volgende prejudiciële vraag te moeten voorleggen:

„Is de Caisse d'allocations familiales ingevolge artikel 48 EEG-Verdrag gerechtigd, terugbetaling te vorderen van de kinderbijslag die aan de ouders is uitbetaald voor hun zoon van Britse nationaliteit, op grond dat deze in Engeland studeert, en de betaling van de kinderbijslag om dezelfde reden te schorsen?"

5 Het gaat hierbij in wezen om de vraag, of de gemeenschapsbepalingen, inzonderheid artikel 48 EEG-Verdrag, zich ertegen verzetten dat de toekenning van kinderbijslag wordt gestaakt op grond dat een kind onderwijs volgt in een andere Lid-Staat.

6 De kinderbijslag behoort tot de uitkeringen die zijn geregeld in verordening nr. 1408/71 van de Raad van 14 juni 1971 betreffende de toepassing van de sociale zekerheidsregelingen op loontrekkenden en hun gezinnen, die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen; ten tijde van de feiten waarop de vraag van de nationale rechter betrekking heeft, was de werkingssfeer van deze verordening nog niet — bij verordening nr. 1390/81 van de Raad van 12 mei 1981 — uitgebreid tot zelfstandigen. Daar verordening nr. 1408/71 ten doel heeft, overeenkomstig artikel 51 EEG-Verdrag de maatregelen vast te stellen welke op het gebied van de sociale zekerheid noodzakelijk zijn voor de totstandkoming van het vrije verkeer van werknemers in de zin van artikel 48 EEG-Verdrag, moet de vraag of het gemeenschapsrecht zich in een geval als het onderhavige ertegen verzet, dat de toekenning van de betrokken uitkering wordt gestaakt, aan haar bepalingen worden getoetst.

7 Luidens artikel 2, lid 1, van verordening nr. 1408/71 is deze verordening „van toepassing op werknemers ... die onderdanen van een der Lid-Staten ... zijn, alsmede op hun gezinsleden", juist zoals artikel 48 EEG-Verdrag het vrije verkeer van personen slechts verzekert voor werknemers der Lid-Staten. Blijkens het dossier heeft de nationale rechter zijn vraag gesteld met het oog op de situatie van een kind waarvan de vader onderdaan is van een derde land en de moeder geen arbeid in loondienst verricht. Onder die omstandigheden is verordening nr. 1408/71 in casu dus niet van toepassing.

8 Ter terechtzitting heeft Meade betoogd dat niet hij, maar zijn echtgenote uitkeringsgerechtigde is voor de kinderbijslag, op grond dat zij verschillende beroepswerkzaamheden zou hebben uitgeoefend. Te deze kan worden volstaan met erop te wijzen, dat het in het kader van de taakverdeling tussen de nationale gerechten en het Hof aan de nationale rechter staat om de feiten vast te stellen die relevant zijn voor de vraag of mevrouw Meade te beschouwen is als werknemer in de zin van artikel 1, sub a, van verordening nr. 1408/71 en of deze verordening bijgevolg uit hoofde van haar persoon moet worden toegepast.

9 Opgemerkt zij voorts dat, gelijk het Hof overwoog in het arrest van 1 december 1977 (zaak 66/77, Kuyken, Jurisprudentie 1977, blz. 2311), de situatie van een persoon die zich naar een andere Lid-Staat heeft begeven om daar te studeren en die gedurende dat tijdvak niet is verzekerd in het kader van een ten behoeve van werknemers ingestelde regeling van sociale zekerheid, niet valt onder het toepassingsgebied van de artikelen 48 en 51 EEG-Verdrag. Indien de toekenning van kinderbijslag aan de ouders van een kind dat zich in deze situatie bevindt, wordt gestaakt, kan zulks niet worden geacht voor dit kind een beperking van het door artikel 48 beschermde vrije verkeer te vormen.

10 Mitsdien moet op de gestelde vraag worden geantwoord, dat verordening nr. 1408/71 noch artikel 48 EEG-Verdrag zich ertegen verzet, dat overeenkomstig de nationale wettelijke regeling de toekenning van kinderbijslag wordt gestaakt op grond dat een kind onderwijs volgt in een andere Lid-Staat, wanneer de ouders van het kind onderdanen zijn van een derde land of geen arbeid in loondienst verrichten.

Kosten

11 De kosten door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening harer opmerkingen bij het Hof gemaakt, kunnen niet voor vergoeding in aanmerking komen. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen.

HET HOF VAN JUSTITIE (Derde kamer),

uitspraak doende op de door de Commission de première instance du contentieux de la sécurité sociale et de la mutualité sociale agricole de Paris bij beschikking van 3 juni 1983 gestelde vraag, verklaart voor recht:

Verordening nr. 1408/71 noch artikel 48 EEG-Verdrag verzet zich ertegen, dat overeenkomstig de nationale wettelijke regeling de toekenning van kinderbijslag wordt gestaakt op grond dat een kind onderwijs volgt in een andere Lid-Staat, wanneer de ouders van het kind onderdanen zijn van een derde land of geen arbeid in loondienst verrichten.

Galmot Everling Kakouris

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 5 juli 1984.

Voor de griffier
J. A. Pompe
adjunct-griffier

De president van de Derde kamer
Y. Galmot